

HALINA DULIKOWSKA

MAŁGORZATA GRAJTER

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

Wydział Kompozycji, Teorii Muzyki, Dyrygentury, Rytmiki i Edukacji Muzycznej

Zakład Badań nad Percepcją Słuchową Muzyki

Sprawozdanie z VIII Konkursu Solfeżowego Szkół Muzycznych I stopnia

Od 2001 roku Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Zgierzu jest organizatorem Regionalnego Konkursu Solfeżowego Szkół Muzycznych I stopnia. Impreza odbywa się cyklicznie co dwa lata przy współudziale Centrum Edukacji Artystycznej. Opiekę merytoryczną nad konkursem (wybór i opracowanie materiałów konkursowych, praca w charakterze jurorów) sprawują pracownicy Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, będący obecnie członkami powołanego w 2013 roku w tejże uczelni Zakładu Badań nad Percepcją Słuchową Muzyki.

Głównym celem konkursu jest mobilizowanie uczniów do rozwijania zdolności i umiejętności solfeżowych oraz wyłonienie młodzieży o szczególnych predyspozycjach w zakresie kształcenia słuchu. Impreza przyczynia się do zwiększonej aktywności zarówno uczniów, jak i nauczycieli oraz do podniesienia rangi kształcenia słuchu – przedmiotu tak istotnego w edukacji muzycznej, zwłaszcza na jej początkowym etapie.

W konkursie mogą brać udział uczniowie szkół muzycznych I stopnia regionu łódzkiego (publicznych i niepublicznych) z klas IV–VI cyklu sześcioletniego oraz dowolnych klas cyklu czteroletniego. Konkurs przebiega w dwóch etapach. Około 10 uczestników, którzy osiągną w etapie I (pisemnym) najwyższą punktację, kwalifikowanych jest do etapu ustnego. Laureaci nagradzani są wartościowymi nagrodami rzeczowymi, zaś wszyscy uczestnicy otrzymują pamiątkowe dyplomy oraz drobne upominki. Organizatorzy starają się, aby każdemu konkursowi towarzyszył wykład lub prezentacja na temat związany z problematyką kształcenia słuchu. Stwarza to okazję do wymiany poglądów i doświadczeń nauczycieli reprezentujących różne szkoły regionu.

VIII edycja Konkursu odbyła się 20 marca 2015 roku. Wzięło w niej udział 13 uczniów reprezentujących 6 szkół muzycznych: ZSM im. S. Moniuszki w Łodzi, PSM I i II st. w Pabianicach, SSM I st.

im. W. Szpilmana w Łodzi, OSM I i II st. im. H. Wieniawskiego w Łodzi, PSM I st. im. A. Tansmana w Łodzi i PSM I st. w Zgierzu.

W **etapie I** (pisemnym) zadania obejmowały następujące zagadnienia:

- A. interwały: rozpoznawanie interwału melodycznego rozpoczynającego lub kończącego fragment muzyczny, interwałów wykonywanych równolegle (harmonicznie);
- B. jednogłosowe dyktando pamięciowe;
- C. akordy: rozpoznawanie trybu i przewrotu trójdźwięków rozpoczynających lub kończących melodię, wyszukiwanie i rozpoznawanie trybu pasaży granych przez wskazany instrument, określanie postaci dominanty septymowej w przebiegu melodii;
- D. dyktando dwugłosowe polegające na uzupełnieniu brakujących fragmentów w obydwu głosach;
- E. gamy: rozpoznawanie rodzaju gamy, na której opiera się przykład muzyczny (major, minor eolski, minor harmoniczny, minor dorycki);
- F. metryka: rozpoznawanie metrum i zapisywanie powtarzającego się schematu rytmicznego, wybór poprawnego wariantu zapisu rytmu;
- G. korekta błędów: wyszukiwanie błędów melodycznych i rytmicznych oraz zapisywanie poprawnej wersji zmienionych fragmentów jednogłosowej melodii (zob. przykład 1).

Wszystkie zadania I etapu były fragmentami zaczerpniętymi z literatury muzycznej, prezentowanymi w oryginalnym brzmieniu. Przy wyborze kierowano się założeniem, że poszukiwanie problemów z zakresu kształcenia słuchu w utworach już istniejących może być właściwsze i bardziej efektywne niż tworzenie specjalnych kompozycji na potrzeby konkursu. Autorkom wyboru zadań zależało na pokazaniu możliwości i celowości sięgania do różnych stylów, gatunków, instrumentów, jako źródeł, które można w interesujący sposób wykorzystać w ćwiczeniach solfeżowych. Stąd też, oprócz fragmentów kompozycji symfonicznych Wolfganga Amadeusza Mozarta czy Aleksandra Głazunowa, wśród zadań konkursowych znalazły się również: piosenka zaśpiewana przez Andreę Bocellego w duecie z Jennifer Lopez, fragmenty z muzyki filmowej, kompozycje jazzowe oraz dubstep. Obok klasycznego instrumentarium, reprezentującego wszystkie grupy, nie zabrakło skrzypiec elektrycznych, a nawet dźwięku dzwonka telefonu komórkowego. Wśród utworów muzycznych o bardziej humorystycznym charakterze pojawił się także słynny *Duet kotów* Gioacchina Rossiniego – jako zadanie do korekty błędów. Podstawowym kryterium doboru przykładów (obok oczywistej trafności i różnorodności) była atrakcyjność materiałów, która ma dzisiaj tak duże znaczenie w motywowaniu uczniów do pracy, w tym również na lekcjach kształcenia słuchu.

Etap II (ustny) zawierał trzy zadania:

- A. czytanie jednogłosowej melodii bez akompaniamentu;
- B. czytanie rytmu;
- C. śpiewanie fragmentu pieśni z towarzyszeniem akompaniamentu odtwarzanego z płyty CD.

Każdy uczestnik II etapu miał około 5 minut na zapoznanie się z zadaniami wykonywanymi bez akompaniamentu (melodycznym i rytmicznym) bez możliwości przegrywania ich na instrumencie. Po wykonaniu przygotowanych zadań uczeń słuchał akompaniamentu do

Przykład 1. Korekta błędów (na górnej pięciolinii zanotowana jest wersja poprawna, na dolnej – melodia z błędami)

The image displays two systems of musical notation for a vocal exercise. Each system consists of two staves. The top staff in each system shows the correct melodic line, while the bottom staff shows a version with errors. The lyrics are: "Mi - au, mi - au, mi - - - - - au." The first system is in bass clef, and the second system is in treble clef. The second system includes tempo markings "rit. a tempo" above and below the final measure.

fragmentu pieśni z jednoczesnym śledzeniem zapisu nutowego. Przy drugim odtworzeniu wykonywał swoją partię.

Melodia, wykorzystana jako zadanie jednogłosowe bez akompaniamentu, to fragment oryginalnej kompozycji Michała Glinki. Zadanie rytmiczne jako jedyne zostało specjalnie ułożone na potrzeby konkursu. We fragmencie pieśni Ludwiga van Beethovena, który uczestnicy śpiewali z towarzyszeniem nagranej partii fortepianu, dokonano znaczących skrótów, ponadto zmieniono metrum (z $\frac{2}{4}$ na $\frac{4}{4}$) i tonację (pierwotnie G-dur) oraz dokomponowano wstęp w celu ułatwienia realizacji partii wokalne.

Poniżej zadania II etapu

Przykład 2. Czytanie nut głosem

The image shows two systems of musical notation for a vocal exercise. The top system is in treble clef, 6/8 time, and is labeled "Moderato" and "Michał Glinka". The bottom system is also in treble clef, 6/8 time, and is labeled "5". Both systems show a melodic line with a slur over the first four measures and a fermata over the fifth measure.

Przykład 3. Czytanie rytmu

Andante

Przykład 4. Pieśń z akompaniamentem (fragment)

*Ich liebe dich**Ludwig van Beethoven*

Moderato

Solo

Podsumowując wyniki VIII Konkursu Solfeżowego, należy podkreślić bardzo wyrównany poziom uczestników oraz ich wszechstronne umiejętności z zakresu kształcenia słuchu. W części pisemnej najtrudniejsze okazały się zadania metrytmiczne oraz korekta błędów. Z 13 osób, które uczestniczyły w konkursie, aż 11 zostało dopuszczonych do etapu II. Laureat I nagrody uzyskał najlepszy wynik zarówno w pierwszym, jak i w drugim etapie. Wśród pozostałych uczestników nie zawsze lepsze wyniki w etapie pisemnym łączyły się z równie dobrą realizacją zadań w etapie ustnym.

Porównując spostrzeżenia z kilku ostatnich konkursów, wypada też stwierdzić, że uczestnicy z edycji na edycję lepiej radzą sobie z zadaniami pisemnymi, a poziom ich przygotowania jest bardzo wyrównany. W etapie II coraz częściej potrafią skorzystać z sugestii zawartych w akompaniamencie, a w przypadku popełnionego błędu – po chwili przerwy – kontynuować śpiewanie od właściwego miejsca. Niektórzy na tyle biegle odczytują tekst muzyczny, że realizują w nim również oznaczenia artykulacyjne, agogiczne, dynamiczne, a także prawidłowe frazowanie, dzięki czemu uczniowskie wykonania nabierają prawdziwych walorów artystycznych. Takich prezentacji słucha się z prawdziwą przyjemnością!

Mamy nadzieję, że udział w VIII Konkursie Solfeżowym Szkół Muzycznych I stopnia regionu łódzkiego pozostanie w życzliwej pamięci uczestników. Jest naszym życzeniem, aby wydarzenie to stało się dla nauczycieli bodźcem do poszukiwania własnych, oryginalnych zadań rozwijających wyobraźnię muzyczną, a dla samych uczniów – motywacją do nieustannego doskonalenia swoich umiejętności w zakresie kształcenia słuchu, a przy okazji – dobrą zabawą.

